

Overweging 1

Jezus' volgelingen zagen in hem een gerechte: een mens die het visioen van een nieuwe wereld hooghield en voorleefde - een nieuwe wereld niet in de hemel boven, in een hiernamaals, maar op deze oude aarde beneden. In zijn naam en in zijn geest probeerden zij voort te zetten wat hij begonnen was. Zij vormden een beweging, een bevrijdingsbeweging. Wat wij christendom noemen, is niet begonnen als een godsdienst of een kerk, maar als een poging tot verzet tegen het oppermachtige Romeinse wereldrijk.

De verhalen over Jezus zijn geschreven ruim veertig jaar na zijn dood, na het jaar 70, als Jeruzalem is verwoest door de Romeinse legermacht en duizenden Joden aan kruisen hangen te sterven. Dan lijken alle termijnen verstreken. Dit is het einde. Maar de volgelingen van Jezus, bijeenkomend in kleine groepen, houden de herinnering aan hem levend, hoe hij bevrijding bracht en mensen een nieuw leven gaf; hoe hij hen solidariteit leerde, op te komen voor elkaar in economisch moeilijke omstandigheden, weerstand te bieden aan onderdrukking; hoe hij hen leerde elkaar vast te houden. Zijn volgelingen beleefden dat, met een woord van Martinus Nijhoff, als een 'voorgoed begonnen begin'.

In de nacht van 9 op 10 november 1938 vond in nazi-Duitsland en in Oostenrijk de zogeheten 'Rijkskristalnacht' plaats. Een pogrom van ongekeerde omvang. Winkels en bedrijven van Joden werden vernield, synagogen in brand gestoken, Thorarollen op straat geslingerd. Geen enkele regering toonde een spoor van verontwaardiging en woede, ook het Nederlandse kabinet hulde zich in stilzwijgen.

De Joods-Russische schilder Marc Chagall maakte in hetzelfde jaar 1938 *De witte kruisiging*, uit protest tegen de 'Rijkskristalnacht'. Centraal Jezus aan het kruis, in een baan van licht, als Jood herkenbaar: de lendendoek is een *tallied*, een Joods gebedskleed. Daaromheen taferelen van verschrikking uit de geschiedenis van het Joodse volk. Een revolutionaire horde met rode vlaggen trekt plunderend en brandstichtend door een dorp. Bootvluchtelingen roepen druk gebarend om hulp. Een man in nazi-uniform steekt een synagoge in brand. Op de voorgrond mensen op de vlucht, een van hen draagt een Thorarol mee. Rechtsonder in het groen Ahasjveros, de eeuwig zwervende Jood, die over een brandende Thorarol heen stapt. Boven het kruis, tegen een duistere achtergrond, zweven al weeklagend de drie aartsvaders en één aartsmoeder.

Overweging 2

Op de eerste dag der week, vroeg in de morgen, donker was het nog, kwam Maria Magdalena bij het graf. Zo staat geschreven in het evangelie van Johannes. In de andere, bekende evangeliëverhalen komen meer vrouwen bij het graf. Ze heten bijna allemaal Marjam-Maria. Waarom vrouwen bij het graf? Omdat het in de Oudheid bij uitstek de taak van vrouwen was om de doden te betreuren - klaagvrouwen. En om dode lichamen voor te bereiden op de begrafenis door ze ritueel te bedekken met geurige zalven en mirre. Omdat het lichaam van Jezus in alle haast begraven moest worden vanwege de sabbat, die aanbrak - en op de sabbat mogen doden niet worden begraven - kon de zalving pas worden verricht op de eerste dag

der week. Vandaar de vrouwen bij het graf van Jezus. Maar ook om nog een andere reden. Volgens de evangeliieverhalen bleven de vrouwen het langst in de buurt van Jezus, tot aan Golgota, de Schedelplaats. De mannen? In geen velden of wegen te bekennen. Op de vlucht geslagen, al die 'haantjes de voorste'.

Maria Magdalena: zij komt Jezus, haar leraar, de laatste eer bewijzen. Haar leraar. Over Jezus en Maria Magdalena, over de aard van hun relatie, is in de loop der eeuwen allerhande fantasterij de wereld in geslingerd. Trouwen, een kind krijgen, ergens aan de Zuid-Franse kust, een bloedlijn. Daar houden we ons vandaag niet mee bezig. In het verhaal van Johannes bestaat geen misverstand over de verhouding tussen Jezus en Maria: hij is de leraar, zij de leerling.

Maria, uit de stad Magdala afkomstig, ziet dat de sluitsteen van het graf is weggerold. In het graf ziet zij twee vreemdelingen, letterlijk: 'boden', 'engelen'. Maria huilt want haar is de mogelijkheid ontnomen haar plicht te doen: te treuren om de dood van haar leraar en zijn dode lichaam te zalven. Dat Jezus uit de doden zou zijn opgewekt, komt niet bij haar op. Zelfs als zij hem ziet, weet ze niet dat hij Jezus is. Zij meent de tuinman te zien en die zal toch wel weten wat er gebeurd is met het dode lichaam. Jezus kan niet worden herkend, tenzij hij zich herkennen laat. Maria is vooralsnog een buitenstaander - zij moet nog worden opgenomen in het grote verhaal over dood en opstanding, over einde en nieuw begin. Dat geldt ook voor ons. Het lege graf is geen bewijs, hoogstens een aanwijzing. Willen wij een plaats krijgen in het grote verhaal over dood en opstanding, dan moet het ons worden aangezegd - toegeroepen. Zoals dat gebeurt aan Maria. Hij roept haar naam. En dan herkent zij hem als haar leraar. Zo spreekt zij hem aan: *rabboeni*, meestertje van me, lieve meester. Als zij hem herkent, als haar leraar, weet zij zich ook aangesproken door zijn leer, zijn onderricht - over solidariteit en bevrijding, desnoods tegen de klippen op. Zij vindt haar plaats in het grote verhaal.

Dat is waar het op aankomt: dat je geroepen wordt bij je naam, dat je wordt aangesproken op wie je bent, zelfs al ben je jezelf niet meer, ben je je ziel kwijt. Herkenbare solidariteit, waardoor mensen worden teruggegeven aan zichzelf.

Overal waar wij leven en werken, zijn mensen gevangen in angst, schaamte, gewoontes, minderwaardigheidsgevoelens - in wat al niet. Hopen op een nieuwe wereldorde van recht en vrede betekent ook en misschien wel allereerst dat je bij jezelf te rade gaat hoe je zou kunnen bijdragen aan de bevrijding van mensen dicht om je heen. Hoe kunnen we het lot van ook maar een paar mensen helpen verlichten? Ook in deze, vreemde moeilijke tijd.

We hebben een verhaal, een grote vertelling over telkens weer nieuw begin maken. En we hebben elkaar. Hoop ik.